

основі принципу народного суверенітету, - принцип утвердження і забезпечення прав і свобод людини і громадянина (останні є складовою народного суверенітету). А з іншого боку – лише суверенна демократична держава може гарантувати політичні права людини і громадянина.

Узагальнюючи дані підходи, можна визначити гарантії як засоби, способи і умови, що забезпечують здійснення суб'єктивних прав і законних інтересів особи. Незважаючи на те, що суб'єктами – адресатами, до яких апелює закон з вимогами створення або підтримки прав людини, поряд з органами державної влади та їх посадовими особами, органи місцевого самоврядування, є громадяни та громадські об'єднання, але головним координатором і єдиним суб'єктом конституційно-правової відповідальності за створення і забезпечення прав і законних інтересів людини є держава.

Виходячи з вищевикладеного, в сучасних умовах в Україні потрібне детальне конституційно-правове регулювання прав, свобод людини і громадянина, формування конституційного процесу їх забезпечення. Для вирішення проблем, які виникають у цій сфері, на нашу думку, для формування ефективного конституційного процесу, спрямованого на оптимізацію реалізації законних інтересів особи, потрібно врятувати права і свободи людини і громадянина в процесі правотворчості.

Треба враховувати те, що відставання з реалізацією гарантованих Конституцією положень і її престиж і всього права в цілому. На жаль, навірядчи сьогодні можна вважати, що створення народної держави завершено та чинна Конституція закріпила сформований порядок. Ця мета, для досягнення якої потрібно засвоєння нових підходів взаємодії людини і держави, необхідно подолати колишні стереотипи та час. Однак, позитивна динаміка все ж спостерігається в практиці розвитку держави і суспільства.

Список використаних джерел:

1. Кистяковский Б.А. Государство правовое и социалистическое [текст] Б.А. Кистяковский // Вопросы философии. – 1990. - №6. – с. 141-159.
2. Конституція України від 28 червня 1996р. №254 к/96-ВР// Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 р., №30, стаття 141.

Державотворча функція державної мови

Янковська Г.В., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС

Функції державної мови – це форми і напрями використання державної мови в державі, практичний прояв її сутності, її призначення в системі державно-правових явищ. Державна мова виконує різні функції, зокрема комунікативну, інформаційну, культуроносну, об'єднувальну, отожднювальну, обрядову, націєрозвивальну, освітню, регулятивну, символічну, державотворчу, громадянсько-набувальну, інструментальну.

Якщо говорити про те, що державна мова є ознакою держави, то варто визначати державотворчу функцію державної мови. У більшості випадків, таку функцію виконує мова найпоширенішої у межах держави нації, мова корінної, титульної нації. Не всі науковці визнають цю функцію. Утім, думаємо, для українських реалій вона є слухною. Зокрема про це влучно писав І.Огієнко: «Без добре виробленої рідної мови немає всенародної свідомості, без такої свідомості немає нації, а без свідомої нації – немає державності, як найвищої громадської організації, в якій вона отримує найповнішу змогу свого всебічного розвитку й виявлення» [1, с. 3]. На цьому ж наголошували

В. Іванишин та Я. Радевич-Виницький: «Свого часу говорилося: «Буде держава – буде й мова» (В. Яворівський). Воно так, але, як бачимо, ще в часи М. Левицького розуміли, що якби «була мова», то була б і держава. Тож якщо хочемо мати справжню державу, подбаймо про українську мову. Без української мови не буде української держави» [2].

Нерідко вважається, що поняття «державна мова» та «державна мова» є взаємопов'язаними і взаємозумовленими. Так, досліджуючи становлення і розвиток ідеї українського державотворення в Галичині, М. Мацькевич прийшов до висновку, що «визнання української мови, створення умов для її функціонування стало чи не найважливішим чинником українського національного відродження, а отже і українського національного державотворення» [3, с. 7]. Юрист Сергій Шелухін у своїй вересневій записці 1918 року до прем'єр-міністра Ф. Лизогуба зазначав: «Не можна не завважати, що похід проти української мови зростає одночасно з ростом походу проти української державності» [4]. Інший дослідник К.А. Тиганій вважає, що «мова (національна, державна) виявляється важливим, майже головним фактором державотворення, із втратою якого втрачається культурний, інформаційний простір, національна самоідентифікація, національна ідентичність, а разом з нею найцінніше – нація, держава» [5].

Разом з тим будь-які прояви знищення державної мови розцінюються у більшості випадків як прояви знищення самої держави. Так, у Польській Республіці офіційно вважають боротьбу проти польської мови як факт роздержавлення. Саме на цьому наголошено у преамбулі до Закону Польської Республіки «Про польську мову»: «...зважаючи на польський історичний досвід, коли боротьба загарбників і окупантів з польською мовою була інструментом роздержавлення польського народу...». Якщо мова є інструментом роздержавлення, то вона є відповідно інструментом державотворення.

Відомі факти і в Україні щодо лінгвоцидної політики минулого століття, яка була спрямована на знищення нації, народу України, а відтак і її держави, що й зазначено в Концепції державної мовної політики, затвердженій Указом Президента України від 15.02.2010: «Незалежна Україна успадкувала деформовану мовну ситуацію, що склалася внаслідок асиміляції українців. У минулому під гаслами боротьби з «малоросійським сепаратизмом» та «українським буржуазним націоналізмом» знищувалася мовно-культурна ідентичність українців. Їх природне бажання зберегти українську мову розглядалося як прояв прагнення до державної незалежності». Саме тому в цій концепції утвердження і розвиток української мови визнається як базовий системоутворюючий складник української державності.

Ще одним фактом того, що державна мова виконує державотворчу функцію є те, що у більшості країн світу правові норми щодо функціонування державної (офіційної мови) зазначено в перших розділах (главах) основних законів держав – конституціях. Такі засади дають підстави стверджувати, що насамперед у пострадянських країнах державна мова виконує державотворчу функцію. Правова норма щодо правового режиму державної української мови розташована у першому розділі Конституції України «Загальні засади». Саме тому Конституційний Суд України визнав державну мову складовою конституційного поняття «конституційний лад». Цю ж тезу він повторює і в рішенні № 1-18/2008 від 22.04.2008: «Статус української мови як державної є складовою конституційного ладу держави на рівні з її територією, столицею, державними символами».

На цьому наголошував і суддя Конституційного Суду України В.І. Шишкін, який, аналізуючи частину першу та другу ст. 10 Конституції України, писав: «Зазначена стаття Конституції України міститься в розділі I «Загальні засади», положення якого встановлюють стрижневі елементи суспільного ладу українського народу і конституційного устрою Української держави, тобто доктринальні положення державотворення... За частиною другою статті 10 Конституції України українська мова має виконувати відповідну державотворчу, на відміну від інших мов, функцію...» [6, с. 225-226].

Список використаних джерел:

1. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація / В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький. – Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1994. – 218 с. - Режим доступу: <http://www.vesna.org.ua/txt/vidrodzhenia/ivanishynv/movnaz/index.html>
2. Огjenко І.І. Наука про рідномовні обов'язки: Рідномовний катехізис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства. – Факс. вид. – К.: АТ «Обереги», 1994. – 72 с. Тут С.7-8
3. Мацькевич М.М. Становлення і розвиток ідеї українського державотворення в Галичині (друга половина ХІХ – початок ХХ століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. Наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / М.М. Мацькевич. – К., 2002. – 20 с.
4. Лизогуб Ф. Похід проти української мови зростає одночасно з ростом походу проти української державності... / Ф. Лизогуб // Вiснe. – 1994. – № 2. – С. 150.
5. Тиганій К.А. Мова як важливий фактор державотворення / К.А. Тиганій // Інтелігенція і влада. – Одеса, – 2006. — Вип. 8: сер.: Історія. — С.159–165.
6. Шишкін В. І. Мова як складник державотворення / В. І. Шишкін // Мовознавство : Науково-теоретичний журнал. – 2013. – № 2/3. – С. 221-231.